

Ruta de les Carboneres

Vilanova de Sau

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Cingles de Tavertet
Emplaçament Al camí que surt de la Riba i passa per sota els cingles en direcció la Domus del Pi

Coordenades:

Latitud: 41.97864
Longitud: 2.40394
UTM Est (X): 450619
UTM Nord (Y): 4647576

Classificació

Número de fitxa 08303 - 214
Àmbit: Patrimoni natural
Tipologia Zona d'interès
Estil / època: Popular
Segle XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Encara no han estat restaurades.
Protecció Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: 08304A003000330000TI
Autoria de la fitxa Joan Casas Blasi
Data de registre de la fitxa: dt., 01/06/2010 - 02:00

Descripció

Al llarg del corriol que sortint de la Riba es dirigeix cap a sota els cingles de Tavertet i arriba fins a la domus del Pi, s'hi troba un conjunt de 12 carboneres, distribuïdes a banda i banda del camí.

Es tracta d'antigues places carboneres, algunes es projecte restaurar-les. Les carboneres són munts de fusta apilonats en forma de con. Els llistons o les branques de fusta es troben disposats de forma vertical, aquesta capa de la carbonera s'anomena la pila. A la part exterior la pila es recobria amb capes vegetals d'herba, fulles seques, branques més petites i tot seguit es recobria amb terra que és la que permet que la fusta cremi en somort i es creï el carbó.

D'aquestes piles no en resta cap evidència tan sols les places o llocs on es dipositaven. Al llarg del camí se'n poden observar algunes.

Observacions:

Existeix una proposta per tal que aquestes carboneres siguin restaurades pel Departament de Parcs de la Diputació de Barcelona per fer-les visitables, tan mateix encara no s'ha obert la ruta que hi passa al públic per motius de seguretat. Aquesta ruta però està publicada en una guia de l'Espai Natural

Història

La pràctica de carbonar es defineix com l'activitat de transformar la llenya en carbó mitjançant una combustió incompleta i que ha tingut diverses aplicacions, entre les quals destaca l'ús com a combustible. I, com a tal, va esdevenir un element indispensable en la producció del ferro per mitjà del procés de la farga catalana.

A l'edat dels metalls, s'empra el carbó vegetal per a les operacions de reducció i de fosa. Les mines i la metal·lúrgia han necessitat sempre, per a la seva explotació, molta fusta i carbó vegetal. A l'antic Egipte, els grecs i els romans també elaboraren el carbó vegetal. Des de l'Edat Mitjana fins al s. XIX, la farga catalana, en el procés d'obtenció del ferro, es va proveir de grans quantitats de carbó vegetal, com a combustible. Al segle XIX, però, amb l'arribada de la gran indústria siderúrgica, i la utilització del carbó mineral s'extingeix el mètode català d'obtenció del ferro. Tanmateix, fins als anys cinquanta del segle XX hom continuà muntant piles de carbó vegetal -o carboneres- d'una manera generalitzada arreu del país, ja que tenia altres aplicacions. Amb tot, avui, l'elaboració del carbó vegetal al bosc ja és història, actualment la seva producció es pura anècdota.

El carbó vegetal constituïa, junt amb el mineral de ferro i l'energia hidràulica, un element bàsic en el procés d'obtenció del ferro. El funcionament d'una farga donava feina a unes cinquanta persones: entre les quals, una mitjana de vuit carboners s'ocupaven d'elaborar les piles de carbó vegetal.

La vida dels carboners es desenvolupava al mateix bosc on era construïda la seva barraca, mentre durava el procés de combustió de la pila de carbó, ja que calia anar-la mantenint i vigilant, Cada cuita de carbó requeria, de mitjana, de dues a tres setmanes.

L'ofici del carboner era poc valorat socialment i econòmicament. L'ofici es podia presentar com a dedicació anual o temporal. D'una banda, esdevenia una ocupació anual consistent en la mateixa activitat de carbonar. I, d'altra banda, era una dedicació eventual, únicament a l'hivern, període en què les feines agrícoles entraven en una fase de recés.

El procés de carbonar comprenia les fases de tallada i arplegada de la llenya, construcció de la pila, encesa, cuita, treta i desembosc. La producció de les carboneres podia oscil·lar entre 15 i 150 càrregues de carbó (una càrrega equivalia a 120-125 kg de carbó) i el procés de carbonització podia durar entre una setmana, les més reduïdes, i dos mesos, les més grans. Hom podia fer 7 o 8 carboneres al mateix temps. El procés de carbonització, és a dir, la transformació constant de la carbonera, havia d'ésser perfectament conegut i assimilat pel carboner per mitjà dels senyals externs, és a dir, els olors i colors del fum que anava desprenent. La carbonera més usual era l'anomenada pila alta o rodona.

El rendiment de les fustes emprades per carbonar era important i depenia de les diferents espècies. Les

fustes durs rendien més que les tendrals. També variava segons l'estat de sequedat i l'edat. El menor volum i pes del carbó respecte la llenya justificaven la seva elaboració en el mateix bosc, ja que facilitava el transport des d'indrets poc accessibles. Les fustes carbonades eren el faig, l'alzina, el roure, el pi, l'avet, fins i tot el castanyer, el freixe, l'avellaner, el vern, etc.

Les tales d'arbres, per obtenir-ne llenya i per elaborar-ne posteriorment el carbó vegetal foren a voltes excessives i provocaren la desforestació en moltes àrees on s'instal·laren les fargues.

Bibliografia

A.A.D.D. (2008). Guies dels Parcs. Espai Natural de les Guilleries-Savassona. Direcció de comunicació. Diputació de Barcelona.

GUTIÉREX, Cesar. (1996). El carboneig: l'exemple del Montseny. Alta Fulla. Barcelona.

ZAMORA, Jaume Enric (1996). El carboneig al Montseny. Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya. Barcelona.

Enllaços d'interès:

http://www10.gencat.cat/agaur_web/recursos/La_Farga/Docs/6_1-carboneig.htm

